

ΠΡΑΞΗ: ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΛΗΝΟΜΑΘΕΙΑΣ: ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ / ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΞΕΝΗΣ/ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Φορέας Υλοποίησης : Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Παραδοτέο: Π2δ1

Υπεύθυνοι παραδοτέου: Θ. Ρουσουλιώτη, Β. Παναγιωτίδου

Όνομα ερευνητή/ερευνήτριας: Τζακώστα Μαρίνα

Περιεχόμενο έργου: Δραστηριότητες/ασκήσεις για παιδιά 8-12 ετών. Γλωσσικά επίπεδα διδασκαλίας : A1- B1, Θεματική ενότητα: Κατοικία - Περιβάλλον

Δραστηριότητες/ασκήσεις για παιδιά 8-12 ετών

Γλωσσικά επίπεδα διδασκαλίας : A1- B1

Θεματική ενότητα: Κατοικία- Περιβάλλον

Οι δραστηριότητες/ασκήσεις οι οποίες προτείνονται στην παρούσα ενότητα είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν για τη διδασκαλία και αξιολόγηση των ικανοτήτων των μαθητών που αφορούν τον προφορικό λόγο (αντίληψη/ πρόσληψη και παραγωγή λόγου) και των δεξιοτήτων που αφορούν τον γραπτό λόγο (αντίληψη/ πρόσληψη και παραγωγή γραπτού λόγου) και για παιδιά 8-12 ετών με επίπεδο γλωσσομάθειας από A1 έως και B1.

Αν κοινός τόπος της γλωσσικής διδασκαλίας και ειδικότερα της εκμάθησης της Γ2 είναι η χρήση της γλώσσας με στόχο την επικοινωνία, τότε σύμφωνα με το ΚΕΠΑ (2008: 15) «η επικοινωνιακή γλωσσική ικανότητα μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελείται από διάφορους τομείς: γλωσσικούς, κοινωνιογλωσσικούς και πραγματολογικούς». Αυτό σημαίνει ότι οι γλωσσικές δραστηριότητες πρέπει, αφενός, να εστιάζουν σε συγκεκριμένα γλωσσικά φαινόμενα και, αφετέρου, αυτά τα φαινόμενα να εξετάζονται μέσα σε επικοινωνιακά συγκείμενα ώστε και ενδιαφέρονται να είναι για το κοινό-στόχο και επικοινωνιακούς στόχους να

καλύπτουν. Οι προτεινόμενες δραστηριότητες διαπνέονται από αυτές τις αρχές, εξετάζουν το γλωσσικό σύστημα αυτό καθ' αυτό αλλά ταυτοχρόνως λαμβάνουν υπόψη τους κοινωνικούς, πολιτισμικούς, ψυχολογικούς παράγοντες οι οποίοι είναι δυνατόν να επηρεάζουν της εκμάθησης της Γ2.

Ξεκινούμε το μάθημα με δραστηριότητες που αφορούν το κοινωνιογλωσσικό και πραγματολογικό κομμάτι διότι με αυτόν τον τρόπο κρατούμε το ενδιαφέρον των μαθητών ζωντανό και διαρκές και ταυτοχρόνως διδάσκουμε θεμελιώδη γραμματικά φαινόμενα.

Θεματική ενότητα: κατοικία-περιβάλλον

Η ενότητα που επιλέγουμε να διδάξουμε είναι η 'κατοικία-περιβάλλον'. Με τον όρο 'περιβάλλον' θεωρούμε τόσο το φυσικό όσο και το κοινωνικό μας περιβάλλον και αυτό πρέπει να το αντιληφθούν οι μαθητές. Οι δραστηριότητες που προτείνουμε παίρνουν τη μορφή

- α. απλών ελεύθερων συζητήσεων
- β. αφήγησης ιστοριών
- γ. θεατρικού παιχνιδιού - κουκλοθέατρου
- δ. παιδικού τραγουδιού & ποιημάτων
- ε. παιχνιδιών σε κύκλο
- στ. ζωγραφικής & χειροτεχνιών
- ζ. παιχνιδιών ρόλων (παιχνίδι μίμησης, απλό παιχνίδι ρόλων, ομαδικό παιχνίδι ρόλων, παιχνίδι ρόλων ομαδικού χαρακτήρα)

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΛΩΣΣΙΚΕΣ / ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Στην πόλη:

Στην πολυκατοικία /στο σχολείο/ στην παιδική χαρά:

Δραστηριότητα 1:

Ζητούμε από τα παιδιά να αφηγηθούν με απλές προτάσεις σε ενεστώτα χρόνο πώς είναι να ζει κάποιος σε μια πολυκατοικία, πώς πρέπει να συμπεριφέρεται στους

γείτονες, πόσο θόρυβο επιτρέπεται να κάνει. Αντίστοιχες δραστηριότητες μπορούμε να δημιουργήσουμε για το σχολείο και την παιδική χαρά.

Δραστηριότητα 2:

Ζητούμε από τα παιδιά να περιγράψουν πώς είναι το σπίτι τους, το δωμάτιό τους και ποια είναι τα αγαπημένα τους αντικείμενα. Από τα μικρότερα παιδιά ζητούμε να ζωγραφίσουν και να ονοματίσουν τα αγαπημένα τους αντικείμενα.

B. Στην ύπαιθρο/ στο χωριό/στο βουνό /στο δάσος

Δραστηριότητα 3:

Οργανώνουμε παιχνίδι που παίζεται σε κύκλο κατά τη διάρκεια του οποίου τα παιδιά ονομάζουν τα ζώα της φάρμας και μιμούνται τις φωνές τους. Στη συνέχεια, επιλέγουν χαρτόνια και γράφουν τα ονόματα των ζώων με κεφαλαία και μικρά γράμματα.

Δραστηριότητα 4:

Παίζουμε κουκλοθέατρο όπου τα παιδιά χειρίζονται το καθένα την κούκλα κάποιου ζώου στη φάρμα.

Γ. Στη θάλασσα

Δραστηριότητα 5:

Κατασκευάζουμε ένα κάστρο με υλικά που έχουμε πάρει από τη θάλασσα (άμμο, κοχύλια, πεταλίδες, πετρούλες, φύκια)

Δραστηριότητα 6:

Προτρέπουμε τα παιδιά σε παιχνίδια ρόλων και αναπαριστούμε την ιστορία της μικρής γοργόνας του Άντερσεν δίνοντας έμφαση στο φυσικό περιβάλλον το οποίο εκτυλίσσεται η ιστορία.

Δ. Κλίμα

Δραστηριότητα 7:

Οργανώνουμε μια θεατρική αναπαράσταση με διασκευή του μύθου με τον ήλιο και τον άνεμο. Εκτός από τους κεντρικούς ήρωες, όλα τα παιδιά συμμετέχουν υποδύομενο το καθένα ένα καιρικό φαινόμενο της επιλογής του.

E. Η γη και οι πλανήτες

Δραστηριότητα 8:

Μιλούμε στα παιδιά για τον τρόπο ανακύκλωσης διάφορων υλικών και σκουπιδιών. Σχεδιάζουμε μια δραστηριότητα στη διάρκεια της οποίας κάθε παιδί αναλαμβάνει να παρουσιάσει και να εκθέσει μια μέθοδο ανακύκλωσης.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Στις καθαρά γλωσσικές ασκήσεις καταθέτουμε τις ασκήσεις ανά επίπεδο γραμματικής ανάλυσης (φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, σημασιολογία) αλλά και στο διεπίπεδο (interface). Θεωρούμε σημαντικό να υπάρχουν φωνολογικές ασκήσεις οι οποίες ελέγχουν και αξιολογούν το επίπεδο φωνολογικής επίγνωσης το οποίο συνιστά το απαραίτητο υπόβαθρο για το χτίσιμο της εκμάθησης και των υπόλοιπων επιπέδων της Γ2.

A. Ασκήσεις φωνολογίας

Δραστηριότητα 1:

Δίνουμε στα παιδιά λίστες λέξεων με κοινό φωνολογικό περιβάλλον από τις οποίες λείπει το αρχικό φώνημα (παραδείγματα στο (1) και στο (3)) ή ολόκληρες συλλαβές (2α) ή τμήματα συλλαβών, δηλαδή φωνήματα που ανήκουν σε δύο τουλάχιστον διαφορετικές συλλαβές (παραδείγματα στο (2))¹ και τους ζητούμε να συμπληρώσουν τα κενά.

(1) - αγόνι

(1α) πα.γό.νι

(1β) σα.γό.νι

(2) – όνι

(2α) χε.λι.δ-ό.νι

(2β) τι.μ-ό.νι

(2γ) λε.μ-ό.νι

¹ Οι τελείες σηματοδοτούν όρια συλλαβών. Οι παύλες χωρίζουν το κοινό φωνολογικό περιβάλλον μεταξύ των υπό εξέταση λέξεων και τα διαφοροποιημένα συστατικά (φωνήματα, συλλαβές, μέρη συλλαβών).

- (3) –όνος
- (3α) τ-ό.νος
- (3β) κ-ώ.νος
- (3γ) π-ό.νος

Στη συνέχεια, ζητούμε από τα παιδιά να γράψουν τις λέξεις ώστε να διαπιστώσουν πώς ένας ήχος είναι δυνατόν να απεικονίζεται με διαφορετικά γράμματα ((3α-β) και (3γ)).

Δραστηριότητα 2:

Δίνουμε στα παιδιά λίστες λέξεων με σταθερά σύμφωνα και μετακινούμενα φωνήεντα και τους ζητούμε να ‘γεμίσουν’ τα κενά.

- (4α) λε.μό.νι
- (4β) λι.μά.νι

Δραστηριότητα 3:

Δείχνουμε στα παιδιά πώς η μετατόπιση του τόνου σε ένα φωνημικά πανομοιότυπο περιβάλλον είναι δυνατό να επιφέρει αλλαγές στη σημασία, όπως φαίνεται στα παραδείγματα στο (5). Ζητούμε από τα παιδιά να βρουν και άλλα τέτοια ζεύγη λέξεων

- (5α) γέρος – γερός
- (5β) κάλος – καλός

Σε πρώιμο στάδιο της εκμάθησης της Γ2, οι λίστες λέξεων μπορούν να αντικατασταθούν με εικονογραφημένες κάρτες στις οποίες αναγράφεται και το όνομα του αντικειμένου της εικόνας το οποίο εξετάζουμε.

Δραστηριότητα 4:

Δείχνουμε στα παιδιά κάρτες με εικονογραφημένα αντικείμενα των οποίων επίσης αναγράφεται το όνομα. Από το όνομα λείπει το αρχικό φώνημα ή κάποια συλλαβή. Δίνουμε στο παιδί επιλογές ονομάτων των αντικειμένων και καλούμε τα παιδιά να επιλέξουν το όνομα που αντιστοιχεί στην κάθε εικόνα. Αφού κάνουν την επιλογή,

τους ζητούμε επίσης να συμπληρώσουν το φώνημα/ τη συλλαβή που λείπει από το όνομα.

A. Λεμόνι

B. Τιμόνι

Γ. Βαγόνι

Δ. Παγόνι

Στόχος όλων των παραπάνω ασκήσεων είναι να βοηθήσουμε τα παιδιά να κατανοήσουν πώς φωνολογικές διαστάσεις της Γ2 επιφέρουν τεράστιες αλλαγές στη σημασία. Οι ασκήσεις αυτές σχετίζονται άμεσα με την προφορά, τη διδασκαλία και την εκμάθηση της και βοηθούν τους μαθητές να κατανοήσουν τις διαφορές μεταξύ φωνημάτων ώστε να μάθουν να προφέρουν είτε 'δύσκολα' φωνήματα της Γ2 είτε φωνήματα της Γ2 τα οποία δεν υπάρχουν στη Γ1 των μαθητών.

Δραστηριότητα 5:

Δίνουμε στα παιδιά ακροστιχίδες και κρεμάλες να τις συμπληρώσουν. Κατά προτίμηση χρησιμοποιούμε λέξεις από οικογένειες λέξεων. Οι ασκήσεις αυτές στοχεύουν στην καλλιέργεια της φωνολογικής επίγνωσης και στην ανάπτυξη του λεξιλογίου. Στο παιχνίδι συμμετέχουν παιδιά σε δυάδες ή και σε ομάδες.

B. Ασκήσεις μορφολογίας

Θεωρούμε ότι οι ασκήσεις μορφοσύνταξης και σημασιολογίας πρέπει να έπονται αυτών της φωνολογίας διότι οι τελευταίες συνιστούν το απαραίτητο υπόβαθρο για την επιτυχημένη εκτέλεση των πρώτων. Στο επίπεδο της μορφολογίας προτείνουμε ασκήσεις οι οποίες αντιστοιχούν στις τρεις θεμελιώδεις διαδικασίες σχηματισμού λέξεων, την κλίση, την παραγωγή και τη σύνθεση. Ξεκινούμε με ασκήσεις κλίσης, οι οποίες αποτελούν την βασική και απαραίτητη διαδικασία σχηματισμού λέξεων (δεν υπάρχουν λέξεις που δεν κλίνονται, πλην των προθέσεων, των επιρρημάτων και κάποιων άλλων μορίων) και συνεχίζουμε με ασκήσεις παραγωγής και σύνθεσης. Προηγούνται οι ασκήσεις παραγωγής, διότι η σύνθεση προϋποθέτει τη γνώση της

παραγωγής (βλ. για σχετική συζήτηση Tzakosta & Hadzidaki 2013, Τζακώστα & Μανωλά 2012).

Δραστηριότητα 6:

Σε σύντομα κειμενάκια 5-7 σειρών με θέμα τη θάλασσα, το βουνό, τους πλανήτες ζητούμε από τα παιδιά να τοποθετήσουν σε κενά και σε κατάλληλο αριθμό, πτώση και γένος (στην περίπτωση των επιθέτων) λέξεις οι οποίες τους δίνονται σε παρένθεση στο τέλος του κειμένου. Ένα ενδεικτικό κείμενο είναι αυτό που ακολουθεί.

«ο Άγγελος πάντοτε το καλοκαίρι με μεγάλη ανυπομονησία και χαρά. Το καλοκαίρι γι' αυτόν, και τον
..... ξεκούραση, στη θάλασσα για
....., στο νησί, παρέα με τους φίλους και τις
..... του, καλό φαγητό. Μα πιο σημαντικό από όλα είναι ότι
..... την του γιαγιά και τον αγαπημένο του παππού,
τους θείους, τις θείες και τα του.»

(βλέπω, μπάνιο, περιμένω, ώρα, ξάδελφος σημαίνω, αγαπημένος, εκδρομή, φίλος, σκανταλιάρης, αδελφός, μου)

Με την άσκηση καλύπτονται βασικά μορφολογικά φαινόμενα, όπως η κλίση ουσιαστικών, επιθέτων, προσωπικών αντωνυμιών, ισχυρών και αδύναμων τύπων και οριστικής ρημάτων.

Δραστηριότητα 7:

Δίνουμε στα παιδιά λέξεις και τους ζητούμε να παράγουν άλλες λέξεις από αυτές. Επιχειρούμε να εκτελέσουμε την ίδια άσκηση με μη υπαρκτές, πλαστές λέξεις. Με αυτόν τον τρόπο βοηθούμε τα παιδιά να κατανοήσουν την παραγωγικότητα και τη δυναμική της γλώσσας.

(6α) Ψάρι – ψαράς – ψαρεύω

(6β) Τσότι – τσοτεύω - τσοτευτής

Δραστηριότητα 8:

Δίνουμε στα παιδιά εικονογραφημένες κάρτες με πρώτα και δεύτερα συνθετικά ονομάτων και ρημάτων και αφού ονομάσουν και γράψουν αυτό που δείχνει η εικόνα τους ζητούμε να φτιάξουν μία λέξη ενώνοντας δύο (τουλάχιστον) λέξεις. Διερευνούμε την πιθανότητα μια λέξη να λειτουργήσει ως πρώτο ή/ και ως δεύτερο συνθετικό (βλ. 7γ). Γράφουμε τη νέα σύνθετη λέξη. Κάνουμε την ίδια άσκηση με μη υπαρκτές/ πλαστές λέξεις.

(7α) Πίτα και τυρί → τυρόπιτα

(7β) Πίτα και μολύβι → μολυβόπιτα

(7γ) Κεφάλι και πόνος → πονοκέφαλος & κεφαλόπονος

Δραστηριότητα 9:

Δίνουμε στα παιδιά διάφορες λέξεις και τους ζητούμε να δώσουν και άλλες συγγενικές σημασιολογικά λέξεις, όχι απαραίτητα ομόριζες, παράγωγες ή σύνθετες (βλ. 8α και 8β)

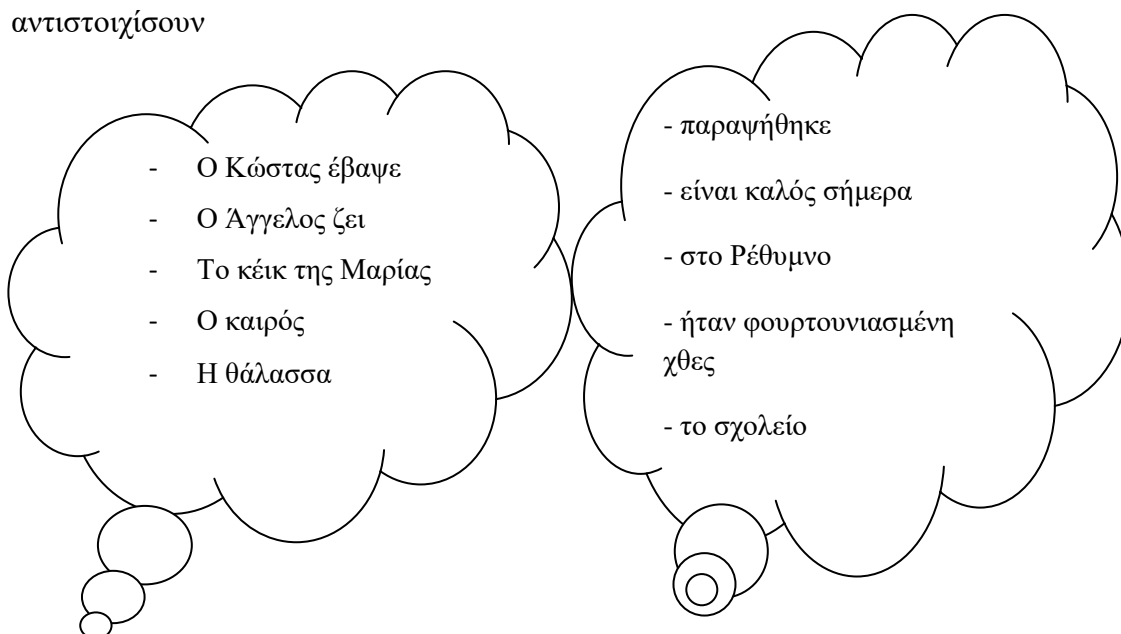
(8α) ΓΑΤΑ → λιοντάρι, γατάκι, τίγρης ...

(8β) ΒΟΥΝΟ → λόφος, λοφάκι, βουναλάκι, όρος, οροσειρά ...

Γ. Ασκήσεις σύνταξης

Δραστηριότητα 10:

Μέσα σε συννεφάκια δίνουμε στα παιδιά φρασούλες και τους ζητούμε να τις αντιστοιχίσουν

Δραστηριότητα 11:

Διαβάζουμε στα παιδιά σύντομες ιστορίες και τους ζητούμε να τις αναδιηγηθούν.

Δραστηριότητα 12:

Δίνουμε στα παιδιά κάποιες λέξεις - κλειδιά και τους ζητούμε να δημιουργήσουν μια σύντομη ιστορία, να την καταγράψουν και να την αφηγηθούν.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις γλώσσες: Εκμάθηση, διδασκαλία, αξιολόγηση (ελληνική μετάφραση). 2008. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Tzakosta, M. & M. Hadzidaki. 2013. Word formation in child speech: evidence from preschoolers. *Ηλεκτρονικά Πρακτικά του 10^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας (International Conference of Greek Linguistics, 10ICGL)*. Κομοτηνή, Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας, Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης. 571-577.

<http://www.icgl.gr/el/papers-in-english.html>

Τζακώστα, Μ. & Δ. Μανωλά. 2012. Κατανόηση και παραγωγή συνθέτων από παιδιά προσχολικής ηλικίας: διδακτικές προεκτάσεις. Στο Μαλαφάντης, Κ.Δ., Ν. Ανδρεαδάκης, Δ. Καραγιώργος, Γ. Μανωλίτσης, & Β. Οικονομίδης (επιμ.) *Πρακτικά του 7^{ου} Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρίας Ελλάδας – Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα*. Τόμος Β'. Αθήνα: Διάδραση. 1119-1130.